

Ministerie van Financiën

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

**Directie Financiële
Markten**

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Ons kenmerk
2020-0000078939

Uw brief (kenmerk)

Datum 15 juni 2020
Betreft Kamervragen over het afsluiten van Nederlandse
betaalrekeningen van Nederlanders buiten Nederland

Geachte voorzitter,

Hierbij stuur ik u de beantwoording van de schriftelijke vragen die de leden Sneller en Sjoerdsma (beiden D66) op 20 april 2020 hebben gesteld over het afsluiten van Nederlandse betaalrekeningen van Nederlanders buiten Nederland (2020Z07027).

Hoogachtend,

de minister van Financiën,

W.B. Hoekstra

2020Z07027

Vragen de leden Sneller en Sjoerdsma (beiden D66) aan de minister van Financiën over het afsluiten van Nederlandse betaalrekeningen van Nederlanders buiten Nederland (ingezonden 20 april 2020).

Directie Financiële
Markten

Ons kenmerk
2020-0000078939

Vraag 1

Herinnert u zich dat u schreef in uw brief van 28 oktober jl. dat er op dat moment geen signalen waren "dat er meerdere banken zijn die bankrekeningen van Nederlanders die in het buitenland wonen, waaronder Nederlandse expats, hebben opgeheven" maar dat u aandacht zou blijven houden "voor de ontwikkelingen op dit gebied"[1]?

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Kunt u de "ontwikkelingen op dit gebied" nader toelichten, gegeven de recente berichten dat banken Nederlandse klanten buiten Europa lozen[2]?

Antwoord 2

Met ontwikkelingen op dit gebied bedoel ik dat er banken zijn die hun ondernemersstrategie en risicobereidheid herijken en op basis daarvan bankrekeningen van Nederlanders die in het buitenland wonen hebben gesloten. Banken bepalen zelf hun ondernemersstrategie en gewenst risicoprofiel. Zij moeten zich daarbij houden aan de geldende wet- en regelgeving. Er zijn nog verschillende banken die wel bankrekeningen aanbieden aan Nederlanders die in het buitenland wonen. Ik blijf in gesprek met banken over de hierboven genoemde ontwikkelingen rond de toegang van Nederlanders in het buitenland tot dienstverlening van banken.

Vraag 3

Hoeveel Nederlanders, zijnde mensen met de Nederlandse nationaliteit, wonen buiten Nederland? Kunt u hierbij aangeven hoeveel er binnen de EU, binnen de Europese Economische Ruimte (EER, inclusief Zwitserland), buiten de EU en buiten de EER (inclusief Zwitserland) wonen?

Antwoord 3

Ik beschik niet over informatie over hoeveel personen met de Nederlandse nationaliteit buiten Nederland wonen. Een database van de OECD laat zien dat er in 2018 ongeveer 700 duizend mensen met de Nederlandse nationaliteit in een ander OECD land woonden.¹ Een database van Eurostat geeft weer dat er in 2019 ongeveer 300 duizend Nederlanders met een leeftijd tussen de 15 en 65 werkten in een ander EU-land dan Nederland.²

Vraag 4

Klopt het dat banken op dit moment wettelijk gezien rekeningen van Nederlanders buiten de EU mogen opzeggen, ook al is dit hun enige Nederlandse

¹ Zie, <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MIG>, geraadpleegd op 4 mei 2020.

² Zie, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/EU_citizens_living_in_another_Member_State_-_statistical_overview#Key_messages, geraadpleegd op 4 mei 2020.

betaalrekening waar zij regelmatig gebruik van maken zonder dat zij iets kwalijks hebben uitgevoerd, dat wil zeggen dat zij niet voldoen aan sub a, b, d, e en f van artikel 4:71i lid 1 van de Wet op het financieel toezicht (Wft)[3]?

**Directie Financiële
Markten**

Ons kenmerk
2020-0000078939

Antwoord 4

In uw vraag verwijst u naar de eisen uit de Wet op het financieel toezicht (Wft), op basis waarvan een basisbetaalrekening kan worden opgezegd. Op grond van de richtlijn betaalrekeningen hebben banken in Nederland de plicht om op aanvraag een basisbetaalrekening in euro's aan te bieden aan consumenten die rechtmatig in de Europese Unie verblijven. Banken moeten een basisbetaalrekening opzeggen als er niet wordt voldaan aan de eisen van de Wet ter voorkoming van witwassen en financiering van terrorisme (Wwft).

In het geval van een 'gewone' betaalrekening zijn banken niet verplicht om rekeningen van bepaalde klanten in stand te houden. Banken bepalen zelf hun ondernemingsstrategie en het door hen gewenste risicoprofiel. Op basis daarvan stemmen banken hun klantenbestand af. Hierbij spelen veel verschillende factoren een rol die door banken zelf worden gewogen, zoals de door banken gewenste risicobereidheid. Dit betekent dat zij in beginsel de vrijheid hebben om zich te richten op die klantengroepen die zij vanwege hun strategie het meest opportuun achten. Het kan dus zo zijn dat een bank een internationale focus hanteert of juist besluit zich in de activiteiten te richten op de Nederlandse of Europese markt.

De bank moet bij opzegging van bankrekeningen voldoen aan de wet- en regelgeving en de jurisprudentie die op dit gebied bestaat. Dit houdt onder andere in dat de bank een belangenafweging moet maken die volgt uit het samenkomen van de belangen van de bank tot opzegging en de gerechtvaardigde belangen van de klant bij voortzetting van de dienstverlening. Ook staat in artikel 2 lid 1 van de algemene bankvoorwaarden (ABV) dat de bank bij opzegging van een rekening een zorgplicht heeft en deze jegens de klant in acht dient te nemen. Deze zorgplicht wordt in de jurisprudentie gespecificeerd.

Vraag 5

Kunt u aangeven welke nadelige gevolgen verbonden zijn aan het opzeggen van de enige Nederlandse betaalrekening voor verschillende groepen Nederlanders buiten de EU, zoals alleenstaande expats, expats met een gezin en gepensioneerden?

Antwoord 5

De nadelen van het opzeggen van de Nederlandse bankrekening voor Nederlanders buiten de Europese Unie hangen onder meer af van de arbeids- en/of gezinssituatie van het individu en van het land waar dit individu woonachtig is. In het algemeen geldt voor mensen die buiten de Europese Unie wonen dat het hebben van een bankrekening bij een Nederlandse bank het contact met private en publieke instanties kan vergemakkelijken.

Een andere reden voor het aanhouden van bankrekeningen bij Nederlandse banken door Nederlanders die woonachtig zijn buiten Nederland is ten behoeve van het onderbrengen van vermogen. Het Nederlandse financiële stelsel en de Nederlandse banken worden als relatief veilig ervaren. Doordat een gedeelte van

de banken de ondernemersstrategie en het risicoprofiel herijkt, kan het zijn dat deze personen over moeten stappen naar een andere bank. Klanten van wie de rekening gesloten wordt, kunnen in beginsel over stappen naar een andere (Nederlandse) bank. Het is vervolgens aan elke individuele bank zelf om te bepalen of zij een specifieke klant accepteert.

**Directie Financiële
Markten**

Ons kenmerk
2020-0000078939

Vraag 6

Kunt u toelichten wat een basisbetaalrekening precies inhoudt? Van welke bancaire diensten (zoals internetbankieren) kan hierbij allemaal gebruikgemaakt worden en welke bancaire diensten zijn uitgesloten?

Antwoord 6

Eén van de doelstellingen van de Europese betaalrekeningen richtlijn is om de toegankelijkheid tot het betalingsverkeer voor consumenten te verbeteren. Op grond van de richtlijn hebben banken de plicht om op aanvraag een basisbetaalrekening in euro's aan te bieden aan consumenten die rechtmatig in de Europese Unie verblijven. Dit geldt ongeacht de nationaliteit of woonplaats van de consument en ongeacht enige andere grond als bedoeld in artikel 21 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie. De basisbetaalrekening is ook beschikbaar voor consumenten zonder vast adres.

Een basisbetaalrekening is een betaalrekening met basisfuncties waar geen roodstand op mogelijk is. Met een basisbetaalrekening kan een consument dus reguliere betalingshandelingen verrichten, net als bij een normale betaalrekening. Een basisbetaalrekening omvat de diensten, genoemd in artikel 17, eerste lid, van de richtlijn betaalrekeningen, voor zover de aangezochte bank die diensten ook aanbiedt aan consumenten die een andere betaalrekening dan een basisbetaalrekening aanhouden bij de betreffende bank. Zo kan de gebruiker van een basisbetaalrekening onder andere geld storten, binnen de Europese Unie contant geld opnemen aan het loket of bij geldautomaten tijdens of buiten de openingstijden van de bank en betalingstransacties zoals een SEPA-incasso uitvoeren. Bij een betalingstransactie gaat het om transacties met een betaalkaart, waaronder ook begrepen online betalingen en overmakingen zoals doorlopende overmakingsopdrachten.

Vraag 7

Bent u bekend met Franse 'Code monétaire et financier' Article L312-1[4]?

Antwoord 7

Ja, daar ben ik mee bekend.

Vraag 8

Klopt het dat op basis van het voornoemde wetsartikel het niet alleen mogelijk is voor iedere Unieburger om een (basis)betaalrekening bij een Franse bank te openen maar dat dit artikel tevens het recht van een (basis)betaalrekening bij een Franse bank geeft aan Franse burgers buiten Frankrijk en buiten de EU?

Antwoord 8

In het Franse wetsartikel is er inderdaad een bepaling opgenomen die het mogelijk maakt voor Franse burgers die buiten de Europese Unie verblijven om een (basis)betaalrekening te openen bij een Franse bank. Uit navraag bij het

Fransen ministerie van Financiën blijkt dat deze bepaling al sinds 1984 is opgenomen in de Franse wetgeving. Deze bepaling volgt dus niet uit de implementatie van het recht op een basisbetaalrekening onder de richtlijn betaalrekeningen.

**Directie Financiële
Markten**

Ons kenmerk
2020-0000078939

Vraag 9

Kunt u toelichten wat de verschillen zijn tussen de Nederlandse basisbetaalrekening en de Franse basisbetaalrekening, zoals verwoord in Article D312-5 van de eerdergenoemde 'Code monétaire et financier'[5]?

Antwoord 9

In de richtlijn betaalrekeningen is opgenomen dat lidstaten op hun grondgebied gevestigde banken de verplichting kunnen opleggen om de diensten van een basisbetaalrekening uit te breiden tot diensten die op basis van gebruikelijke praktijk op nationaal niveau voor consumenten als essentieel worden beschouwd.

In Nederland is in de Wft opgenomen dat een basisbetaalrekening de diensten omvat, zoals genoemd in artikel 17, eerste lid, van de richtlijn betaalrekeningen, voor zover de aangezochte bank die diensten ook aanbiedt aan de consumenten die een andere betaalrekening dan een basisbetaalrekening aanhouden bij de betreffende bank.³

In Frankrijk is in artikel D312-5 van de Code monétaire et financier opgenomen welke diensten de basisbetaalrekening omvat. Mijn indruk is dat deze diensten grotendeels overeenkomen met de diensten die zijn opgenomen in de Nederlandse wetgeving. De Franse betaalrekening bevat daarnaast ook basisfuncties voor het verwerken van cheques en het leveren van een Relevé d'Identité Bancaire (RIB).

Vraag 10

Kunt u toelichten wat precies de rol van la Banque de France is in Article L312-1? Welke (juridische) belemmeringen zijn er kijkend naar het toekennen van eenzelfde rol aan De Nederlandsche Bank?

Antwoord 10

Mijn beeld van de rol van de Banque de France in Article L312-1 is dat de Banque de France een bank aanwijst die een basisbetaalrekening dient aan te bieden. Als in Frankrijk de aanvraag van een betaalrekening wordt geweigerd, dan dient de bank na de beslissing, schriftelijk en onder opgaaf van redenen en kosteloos een certificaat van weigering van het openen van de rekening aan de consument mede te delen. Mijn indruk is dat de bank de consument (alleen natuurlijke personen) op de hoogte stelt van dat er, door de bank zelf, een verzoek kan worden ingediend bij de Banque de France om een bank aan te wijzen, in de buurt van de woonplaats van de persoon, of een andere plaats naar keuze. Deze aangewezen bank dient een basisbetaalrekening voor de consument te openen. Mijn indruk is dat de door de Banque de France aangewezen bank verplicht is om de consument een basisbetaalrekening aan te bieden. De aangewezen bank moet de rekening openen binnen drie werkdagen na ontvangst van alle benodigde documenten. Met instemming van de gebruiker worden er afspraken gemaakt over het gebruik van

³ Wft artikel 4:71f, derde lid.

de rekening. De brancheorganisatie voor de bankensector moet een toegankelijkheidsprotocol opstellen, waarin het aangeeft hoe banken de benodigde informatie met de Banque de France uitwisselen, en welke informatie beschikbaar moet zijn voor de klant. De Autorité de contrôle prudentiel et de résolution (ACPR, de toezichthoudende instantie binnen de Banque de France) houdt toezicht op naleving van dit protocol.

**Directie Financiële
Markten**

Ons kenmerk
2020-0000078939

Ik zie geen toegevoegde waarde van de werkwijze van de Banque de France ten opzichte van de werkwijze zoals deze in Nederland is vastgelegd in de Wft. In Nederland kan een consument ingevolgde de Wft zelf een basisbetaalrekening aanvragen bij iedere in Nederland gevestigde bank. De bank moet consumenten die legaal in de Europese Unie verblijven op aanvraag toegang geven tot een betaalrekening met basisfuncties, tenzij niet aan de geldende voorwaarden wordt voldaan, waaronder de eisen van de Wwft. Ook in Frankrijk zal de door de Banque de France aangewezen bank een basisbetaalrekening moeten weigeren als er niet wordt voldaan aan de anti-witwasregelgeving. Dit volgt uit de geïmplementeerde richtlijn betaalrekeningen en de vierde en vijfde anti-witwasrichtlijn.

Vraag 11

Beschikt u over informatie over hoeveel Nederlandse banken per jaar uitgeven aan kosten in het kader van (aanvullende) cliëntonderzoeken van Nederlandse (basis)rekeninghouders buiten de Europese Unie, als gevolg van paragrafen 2.1 en 2.3 van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme[6]? Zo niet, bent u bereid om banken om deze informatie te vragen?

Antwoord 11

Het ministerie van Financiën beschikt niet over die informatie. Uit navraag bij de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) blijkt dat banken de kosten van cliëntonderzoeken en andere kosten die gemaakt worden om wet- en regelgeving na te leven niet onderverdelen tussen verschillende typen rekeninghouders. Het is dus niet inzichtelijk hoeveel Nederlandse banken per jaar uitgeven aan kosten van rekeninghouders van Nederlanders die buiten de Europese Unie wonen.

Vraag 12

Zijn er mogelijkheden om (aanvullende) cliëntonderzoeken voor Nederlanders buiten de EU door banken gezamenlijk te laten uitvoeren? Welke (juridische) belemmeringen zijn er hierbij?

Antwoord 12

De Wwft schrijft voor dat een bank cliëntenonderzoek verricht ten aanzien van haar (aspirant)klanten. Een uitgangspunt hierbij is dat instellingen onderling geen informatie over klanten mogen uitwisselen, tenzij de klant hier toestemming voor geeft of er een wettelijke grondslag is. Andere relevante uitgangspunten zijn dat de instelling zelf verantwoordelijk is voor de uitvoering van het cliëntenonderzoek, de risicobeoordeling van de klant en het melden van ongebruikelijke transacties bij de FIU-Nederland. De instelling is immers de partij die het contact met de klant heeft en hier een zakelijke relatie mee aangaat en zodoende de beste positie heeft om te voorkomen dat de dienstverlening wordt gebruikt voor witwassen of het financieren van terrorisme. Ook dient de toezichthouder altijd de instelling aan te kunnen spreken op de getroffen maatregelen ten aanzien van aan klant.

Dit neemt niet weg dat ik het belangrijk vind dat instellingen gegevens kunnen uitwisselen om beter te kunnen voldoen aan hun poortwachtersfunctie. De banken zijn op dit moment bezig met het opzetten van een KYC-utility, waarin op basis van toestemming cliëntdossiers gedeeld kunnen worden. Daarnaast is ter uitvoering van het plan van aanpak witwassen⁴ wetgeving in voorbereiding waarmee gegevensdeling, zonder voorafgaande toestemming van de klant, wordt vergemakkelijkt. Ten eerste wordt het mogelijk voor banken om het monitoren van transacties gezamenlijk uit te voeren. Daarnaast wordt gegevensuitwisseling vergemakkelijkt in het kader van het cliëntenonderzoek bij een hoger risico op witwassen of terrorismefinanciering. Overigens blijven met deze wetswijzigingen de hierboven genoemde uitgangspunten in stand.

Vraag 13

Beschikt u over informatie over hoeveel Nederlandse banken per jaar uitgeven aan totale kosten, dus inclusief eventuele vergunningen, fysieke aanwezigheid en (aanvullende) cliëntonderzoeken, voor het in stand houden van (basis)betaalrekeningen voor Nederlanders buiten de EU? Zo nee, bent u bereid om banken om deze informatie te vragen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 13

Ik beschik niet over die informatie. Uit navraag bij de NVB blijkt dat banken de kosten van cliëntonderzoeken en andere kosten die gemaakt worden om wet- en regelgeving na te leven niet onderverdelen tussen verschillende typen rekeninghouders. Het is dus niet inzichtelijk hoeveel Nederlandse banken per jaar uitgeven aan kosten van rekeninghouders van Nederlanders die buiten de Europese Unie wonen.

Vraag 14

Deelt u de mening, zoals verwoord op de site en in het Convenant Basisbetaalrekening[7], dat om te kunnen meedoen in de maatschappij iedere volwassene een eigen betaalrekening nodig heeft?

Antwoord 14

Ik vind het belangrijk, dat ter voorkoming van sociale en financiële uitsluiting, iedereen toegang heeft tot een betaalrekening. Om die reden is het recht op een basisbankrekening ook wettelijk vastgelegd in de Wft. Met de implementatie van de richtlijn in de Wft is het recht op een basisbetaalrekening voor een groot deel van de doelgroep van het Convenant Basisbetaalrekening wettelijk geregeld.

Vraag 15

Denkt u dat een Nederlandse (basis)betaalrekening een belangrijke bijdrage levert aan de blijvende betrokkenheid van Nederlanders buiten de EU met Nederland? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 15

In principe is het aan een ieder die buiten de Europese Unie woont om te bepalen of en hoe diegene betrokken wil blijven bij Nederland. Dit zou kunnen via een (basis)betaalrekening, maar dit kan ook op andere manieren zoals via sociale media en internet.

⁴ Kamerstukken II 2018-2019, 31 477, nr. 41

Vraag 16

Wat zijn de voor- en nadelen van ofwel (1) het wettelijk verankeren van het recht op een Nederlandse (basis)betaalrekening voor Nederlanders, ook buiten de EU, door een aanpassing van artikel Artikel 4:71f van de Wft, ofwel (2) het afschaffen van de mogelijkheid van banken om de (basis)betaalrekening van Nederlanders buiten de EU eenzijdig op te zeggen, door een aanpassing van Artikel 4:71i lid 1 sub c van de Wft?

Directie Financiële
Markten

Ons kenmerk
2020-0000078939

Antwoord 16

Banken baseren hun klantenbestand op een door de bank gewenste ondernemersstrategie en door hun gewenste risicoprofiel. Banken moeten zich daarbij houden aan de geldende wet- en regelgeving, zoals de Wwft. Een bank die diensten verleent aan klanten die buiten de eigen lidstaat wonen moet voldoen aan de in dat land geldende wet- en regelgeving. De buitenlandse regelgeving kan (extra) eisen stellen aan buitenlandse partijen die diensten verlenen aan inwoners van dat land. Binnen EU-lidstaten geldt een sterk geharmoniseerd regelgevend kader. Buiten Europa is dit anders. Het goed naleven van deze lokale wet- en regelgeving brengt risico met zich mee voor bank. De bank maakt zelf een afweging tussen bestaande kader van wet- en regelgeving en de door de bank gewenste risicobereidheid. Een bank kan ook besluiten zich te willen richten op klanten die in Nederland en Europa wonen. Al deze factoren worden door de bank gewogen en op basis daarvan bepaalt een bank hun klantenbestand.

Bij de richtlijn betaalrekeningen heeft de Europese Commissie er voor gekozen om het recht op een basisbetaalrekening alleen te laten gelden voor consumenten die rechtmatig in de Europese Unie verblijven en niet voor Europese Unie-burgers die buiten de Europese Unie wonen. Door het wettelijk verankeren van het recht op een Nederlandse basisbetaalrekening voor Nederlanders die buiten de Europese Unie wonen, zijn banken verplicht om op aanvraag voor die personen ook een basisbetaalrekening te openen, tenzij niet aan de geldende voorwaarden wordt voldaan, waaronder de eisen van de Wwft. Het opnemen van een verplichting om een basisbetaalrekening aan te bieden aan Nederlanders buiten de Europese Unie dan wel een verbod om een betaalrekening van die klanten te beëindigen, neemt niet weg dat ook dan aan de eisen van de Wwft moet worden voldaan en ook dan een dergelijke rekening om die reden zou moeten kunnen worden beëindigd.

Vraag 17

Bent u bereid onderzoek te doen naar de mogelijkheid om Nederlanders buiten de EU de wettelijke mogelijkheid te geven tot een (basis)betaalrekening? Zo ja, kunt u dit onderzoek in het vierde kwartaal van 2020 aan de Kamer sturen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 17

Op dit moment zie ik geen toegevoegde waarde in een onderzoek naar de mogelijkheid om Nederlanders buiten de EU wettelijk de mogelijkheid te geven tot een (basis)betaalrekening. Banken bepalen zelf hun ondernemingsstrategie en het door hen gewenste risicoprofiel. Klanten van wie de rekening gesloten wordt, kunnen nu in beginsel overstappen naar een andere bank. Het is vervolgens aan elke individuele bank zelf om te bepalen of zij een specifieke klant accepteert.

Wel blijf ik de ontwikkelingen rond de toegang van Nederlanders in het buitenland tot dienstverlening van banken in de gaten houden. Ik blijf daarom periodiek in gesprek met de banken. Ook breng ik het onderwerp onder de aandacht bij de Europese Commissie.

**Directie Financiële
Markten**

Ons kenmerk
2020-0000078939

Vraag 18

Kunt u deze vragen apart beantwoorden?

Antwoord 18

Ja.

[1] Kamerstuk 32 545, nr. 111

[2] Trouw, 2 januari 2020 (<https://www.trouw.nl/economie/abn-amro-loost-klanten-buiten-europa~b675c582/>)

[3]
<https://wetten.overheid.nl/jci1.3:c:BWBR0020368&titeldeel=4&hoofdstuk=4.3&afdeling=4.3.1¶graaf=4.3.1.8&artikel=4:71i&z=2020-01-31&g=2020-01-31>

[4]
<https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?idArticle=LEGIARTI000035731548&idSectionTA=LEGISCTA000020866615&cidTexte=LEGITEXT000006072026&dateTexte=20180401>

[5]https://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do;jsessionid=40477BA116F5E291635B731B7F91A1FC.tplgfr23s_3?idArticle=LEGIARTI000036769238&cidTexte=LEGITEXT000006072026&categorieLien=id&dateTexte

[6] <https://wetten.overheid.nl/BWBR0024282/2020-01-01#Hoofdstuk2>

[7] <https://www.basisbankrekening.nl/>